

Statsforvalteren i Trøndelag

Trööndelagen Staatehaaltoje

Rapport etter forvaltningskontroll

Kontrollert kommune:	Tydal kommune
Dato rapport:	15.10.2025
Dato for kontrollmøte:	09.09.2025
Kontrollleder:	Kjersti Alne Solberg
Gjennomført av:	Linda Nyvoll Antonsen Jannicke Larsen Kjersti Alne Solberg
Til stede fra kommunen:	John Inge Sirum Marit Kjosnes Renå (Selbu kommune) Hans Runar Kojedal Heidi Horndalen
Kontrollerte ordninger:	Tilskot til avløyning ved sjukdom og fødsel mv Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, (SMIL)

1 Sammendrag

Rapporten er skrevet med bakgrunn i Statsforvalteren sin foreløpige rapport datert 05.09.2025 og Tydal kommune sin tilbakemelding datert 15.09.2025. Rapporten beskriver de funn (avvik og merknader) som ble avdekket. I Tydal kommune ble det konstatert 6 avvik og 1 merknad.

2 Generelt om kommunen

Tabellen på neste side viser hvor mye midler Tydal kommune forvaltet på de tilskuddsordningene kommunen hadde fått delegert myndighet fra staten i 2024:

Tilskuddsordning		Beløp (kr)	Antall vedtak
Produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket	Utbetalt	19 800 528	33
Tilskudd til avløsning ved sykdom mm	Utbetalt	40 950	1
Skogfond *)	Utbetalt	352 743	12
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)- Skogkultur	Utbetalt	166 339	14
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)- veg	Utbetalt	45 500	1
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)- drift	Utbetalt		
Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	Innvilget	283 500	3
Tilskudd til regionale miljøprogram (RMP)	Utbetalt	564 865	17
Tilskudd til drenering av jordbruksjord	Innvilget		
Tilskudd til tiltak i beiteområder - planleggings- og tilretteleggingstiltak	Innvilget	100 000	2
Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)	Innvilget		
SUM		21 354 425	83

*) Kun til skogkultur. I tillegg kommer skogfond til veier og andre formål.

3 Hjemmel for kontrollen

Hjemmel for kontroll er Reglement for økonomistyring i staten § 15:

«Overordnede virksomheter skal ivareta kontroll med at underliggende virksomheter og enheter utenom statsforvaltningen som utøver forvaltningsmyndighet, utfører sine oppgaver på forsvarlig måte og i henhold til § 14». § 14 inneholder bestemmelser om internkontroll.

Kontrolloppgavene er gitt til Statsforvalteren i tildelingsbrev og hovedinstruksen fra Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.

Statsforvalteren skal føre kontroll med kommunenes tilskuddsforvaltning er i samsvar med kravene i ØR § 15. Dette innebærer at vi skal kontrollere om kommunen i sin tilskuddsforvaltning på landbruksområdet har etablert systemer for god styring og kontroll, som sikrer at tilskuddsordningene forvaltes i samsvar med gjeldende landbrukspolitikk, og i samsvar med gjeldende lover og regler.

4 Grunnlag for kontrollen

Statsforvalteren er gjennom hovedinstruksen og tildelingsbrev bedt om å vektlegge kontroll for å sikre kvalitetsmessig god tilskuddsforvaltning. Utvelgelsen av kontrollobjekter er risikobasert. Samtidig står det i tildelingsbrevet at Statsforvalteren skal ha forvaltningskontroll i 20 % av kommunene hvert år.

Målet med kontrollen er å ivareta at midlene over jordbruksavtalen brukes til det formålet de er tiltenkt gjennom en målrettet og effektiv forvaltning. Kontrollen skal videre sikre at lover og regler overholdes, og at rettssikkerheten til søker ivaretas.

5 Gjennomføring av kontrollen

Varsel om kontroll ble gitt i brev av 13.06.2025 og kontrollen ble gjennomført 09.09.2025.

Statsforvalteren har gjennomgått rutiner, søknader og andre aktuelle dokumenter knyttet til de kontrollerte ordningene.

Kommunene fikk i forkant av kontrolldagen tilsendt et egenvurderingsskjema som ble besvart og returnert Statsforvalteren før møtet.

Kommunen fikk oversendt en foreløpig rapport den 05.09.2025.

Den 09.09.2025 ble det gjennomført et møte med kommunen på rådhuset der involverte i kontrollen i kommunen og hos Statsforvalteren deltok. Det ble i møtet gjennomført en forvaltningsdialog rundt de svarene kommunen hadde gitt på egenvurderingsskjemaet. Foreløpig rapport ble også gjennomgått.

Kommunen ga skriftlig tilbakemelding på fakta i foreløpig rapport den 15.09.2025.

Foreløpig rapport og tilbakemeldinger fra kommunen er lagt til grunn for denne rapporten.

6 Kontrollområder

Tabellen under gir en oversikt over de avvik og merknader som ble avdekket under kontrollen:

Avvik er mangel på oppfyllelse av krav til forvaltningen av ordningen som er fastsatt i eller i henhold til

- reglement for økonomistyring i staten
- styrende dokumenter
- regelverket og/eller retningslinjer for ordningen

Merknad er forhold som ikke strider med krav, men der statsforvalteren finner grunn til å peke på behov for forbedringer.

Avvik og merknader som ble avdekket under kontrollen:	
Generelt	
Merknad 1	<u>Behov for å videreutvikle system for internkontroll</u> Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens risiko, vesentlighet og egenart. Arbeid med internkontroll skal være et løpende arbeid. I arbeid med internkontroll vil det normalt inngå ROS-analyser, rutiner for implementering, dokumentasjon, oppfølging, rapportering og oppdatering. Tydal kommune har jobbet med sitt system for internkontroll på de kontrollerte ordningene etter forrige forvaltningskontroll. Det ble på kontrolldagen avklart at en del av dette arbeidet har skjedd ganske nylig. Systemet for internkontroll er noe mer innarbeidet på tilskudd til avløsning ved sykdom mv enn hva det er på SMIL-ordningen. Det foreligger rutiner på de kontrollerte ordningene,

	men det er noe varierende faglige innhold i disse. Vi ser i vår gjennomgang av saker, at man på SMIL-ordningen i varierende grad jobber i henhold til rutinene. Det er positivt, f.eks. med tanke på oppdatering og vedlikehold, at enheten skal bruke kommunens kvalitetssystem Compilo. Det er også positivt at kommunen er i gang med å ta i bruk ROS-analyser som verktøy. For å sikre at man har et helhetlig system for internkontroll, bør man jobbe videre med økt bruk av avvikssystemet, samt å videreutvikle rutinene både faglig og i forhold til implementering, oppfølging og rapportering i saksbehandlingen. Det er videre viktig å ha gode rutiner for dokumentasjon av både saksbehandling og systemet for internkontroll. I forbindelse med kontrollen har også delegering av budsjettdisponeringsmyndighet (BDM) vært tema. Grunnlaget for delegeringen er beskrevet i vårt årlige brev til kommuneneⁱ. Det er forventet at kommunen har rutiner for oppfølging av delegert BDM. Videre er det også forventet at kommunen har rutiner for å sikre at roller og tilganger endres når ansatte slutter eller går over i andre stillinger. Myndigheten følger den ansatte og ikke en stilling. Delegeringene må gås gjennom årlig, for å fange opp endringer. Det har gjennom kontrollen kommet frem at Tydal kommune har mangelfulle rutiner for oppfølging av tilganger og BDM. Kommunen bør se på sine rutiner når det gjelder delegering av BDM og oppfølging av tilgangsstyringen til fagsystemene.
Tilskuddsordning: Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv	
Avvik 1	Manglende dokumentasjon på fraværsårsak Det er manglende dokumentasjon i flere søknader når det gjelder fraværsårsak, blant annet sykemelding og fødselsattest.
Avvik fra	Forskrift om tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.: § 2 Forholdet til jordbruksavtalen og anna regelverk: «<i>Tilskotet vert utrekna med grunnlag i satsar, definisjonar, utmålingsreglar m.m. fastsett i jordbruksavtalen.</i>» § 3 Generelle vilkår: «<i>Tilskot etter denne forskrifta kan gjevast til føretak som er registrert i Einingsregisteret og som driv vanleg jordbruksproduksjon. [...]</i>» RS 2020/3, 2021/43 og 2022/4 Kommentarer til regelverk, § 2 RS 2021/44 og 2022/5 Forvaltningsansvar og saksbehandling, pkt.

ⁱ Se f.eks. Brev datert 28.1.2025 fra Statsforvalteren i Trøndelag: «Forvaltning av statlige tilskuddsordninger på jordbruks- og skogbruksområdet i 2025 - Trøndelag»

	3 Saksbehandling
Frist for å lukke avviket	Umiddelbart for fremtidige søknader.
Kommentar	Riktig dokumentasjon er viktig for at saken skal være fullstendig. Sykemelding som ligger vedlagt søknad skal vise hvem det gjelder, og at personen er sykemeldt fra arbeid på gården. Om kommunen mottar dokumentasjon utenfor Agros, er det også lurt å lagre vedleggene i søknaden i Agros.
Avvik 2	<u>Mangler ved spesifisering av tidsperiode for utgifter til avløser</u> I flere søknader går det ikke klart frem hvilken periode avløsningen gjelder. Det er behandlet en søknad hvor det ikke vises antall dager/timer det er benyttet sykdomsavløsning. En søknad er det også avvik mellom antall dager det er fakturert for avløser og antall dager det søkes om sykdomsavløsning.
Avvik fra	Forskrift om tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.: § 3 tredje ledd: « <i>Tilskotet kan gjevast til dekking av dokumenterte utgifter til avløyning.</i> » § 10 første ledd: « <i>Søkjaren av tilskot pliktar å gje alle opplysingar som kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet finn naudsynt for å kunne forvalte ordninga.</i> », RS 2022/4 Kommentarer til regelverk, § 2 RS 2022/5 Forvaltningsansvar og saksbehandling, pkt. 3 Saksbehandling
Frist for å lukke avviket	Umiddelbart for fremtidige søknader.
Kommentar	Det skal fremgå av dokumentasjon hvilken periode det er benyttet avløser i forbindelse med ordningen. Hvilke dager og antall timer er god dokumentasjon. Det kan ikke søkes om flere dager enn det er benyttet avløser. Det bør også gå frem av dokumentasjonen at utgiften gjelder sykdomsavløsning.
Tilskuddsordning: Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	
Avvik 3	<u>Manglende vurdering av miljømessige prinsipper</u> De miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 er ikke vurdert i noen av sakene.
Avvik fra	Rundskriv 2021/18, under § 8: « <i>Ved behandling av søknaden skal kommunen vurdere de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12.</i> » <i>Naturmangfoldloven §§ 8-12:</i> « <i>§ 8.(kunnskapsgrunnlaget)</i> <i>Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.</i>

	Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet. § 9.(føre-var-prinsippet) Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak. § 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning) En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. § 11.(kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver) Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. § 12.(miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.»
Frist for å lukke avviket	Umiddelbart for fremtidige søknader.
Kommentar	De miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 er ikke vurdert i noen av sakene vi har kontrollert. Vi registrerer likevel at vurderingene er tatt inn i senere saksbehandling.
Avvik 4	Behandlet mangelfulle søknader Flere av søknadene mangler deler av minimumskravene til en søknad. Manglene knytter seg særlig til beskrivelse av området og tilstanden til arealer.
Avvik fra	Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket § 6: «Foretaket skal vedlegge en plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med prosjektet eller tiltaket». Rundskriv 2021/18 under § 6: «Søknaden skal som et minimum inneholde • beskrivelse av tiltaket med forventede resultater ○ hva som skal gjøres ○ beskrivelse av området og tilstanden til arealet/bygningen el. ○ hvor tiltaket skal gjennomføres. ○ beskriv omfang av og formål med tiltaket

	○ hvordan tiltaket skal gjennomføres (arbeidsmetoder, materialer etc.) ○ hvem som skal utføre tiltaket ○ begrunnelse for hvordan dette miljøtiltaket vil fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap/og eller redusere forurensingen • fremdriftsplan som beskriver oppstart og når tiltaket skal avsluttes • kostnadsoverslag • finansieringsplan, som omfatter opplysninger om hvordan tiltaket skal finansieres, og om det er søkt eller mottatt andre midler til samme tiltak».
Frist for å lukke avviket	Umiddelbart for fremtidige søknader.
Kommentar	For å ha et godt grunnlag for å vurdere søknadene må søknadene være godt opplyst.
Avvik 5	Innvilget tilskudd til saker som ikke faller inn under SMIL-ordningen Det er gitt tilskudd til nyoppføring av seterfjøs, innkjøp av E-bjeller og kjøp av elektroniske gjerder for beiting i utmark. Kommunale retningslinjer har Nofence/radiobjeller som tiltak.
Avvik fra	Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket § 1: <i>«Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier».</i> Rundskriv 2021/18: <i>«Det kan gis tilskudd til kulturminner og kulturmiljøer, inkludert verneverdige bygninger gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting etter kulturminnefaglige retningslinjer.»</i> Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, § 5: <i>«Det skal normalt ikke gis SMIL-tilskudd til innkjøp av maskiner eller annet løst teknisk utstyr.»</i> <i>«Skog og utmark</i> <i>Tiltak for å fremme biologisk mangfold i skog og utmark omfattes bare dersom den aktuelle lokaliteten er gammel kulturmark. Dette kan for eksempel være utslåtter eller seterområder.</i> <i>Etablering av beite på areal som ikke kan klassifiseres som gammel kulturmark (for eksempel i skog/utmark) er ikke et SMIL-tiltak. Det kan vurderes om slike tiltak kan være aktuelle innenfor ordningen «Tiltak i beiteområder».</i>
Frist for å lukke avviket	Umiddelbart for fremtidige søknader.
Kommentar	Når det gjelder bygg, er det utvendig restaurering av verneverdige bygninger det kan gis tilskudd til. Nybygg kan ikke gis tilskudd gjennom SMIL-ordningen.

	E-bjeller er et sporingsverktøy og kan ikke brukes på samme måte som elektronisk gjerde. Der elektronisk gjerde inngår i et kulturlandskapstiltak, bør det settes vilkår om at tilskuddsmottaker skal gi beskjed dersom dette blir solgt før et bestemt antall år. Kommunen bør da vurdere å trekke tilbake tilskudd. Innkjøp av elektronisk gjerde er ikke et SMIL-tiltak i seg selv. Det må være som et ledd i et kulturlandskapstiltak, for å oppnå en angitt tilstand på et areal. Det må alltid vurderes om tiltaket faller innenfor ordningen og er i tråd med formålet med ordningen.
Avvik 6	<u>Mangelfull begrunnelse og manglende bruk av vilkår</u> Det er gjort svært få vurderinger i vedtaksbrevene. Vedtaket bør inneholde en vurdering av om tiltaket faller inn under ordningen, jf. forskriftens § 1. For kulturlandskapssaker bør kommunen vurdere hvilke verdier i landskapet en ønsker å ta vare på, restaurere eller fremme. Kommunen skal vurdere kostnadsoverslaget. Det kan f.eks. være lagt inn kostnader som ikke er tilskuddsberettiget, eller brukt urimelig høye satser. I saker som gjelder kulturlandskap bør det settes vilkår om beiting i et bestemt antall år. Andre aktuelle vilkår bør vurderes i hver enkelt sak.
Avvik fra	Rundskriv 2021/18, § 8: <i>«Tilsagn om tilskudd skal bekreftes med et vedtaksbrev. Dette er et enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b og vedtak skal begrunnes. Dersom søknaden for eksempel ikke oppfyller kravene i §§ 2, 3 og 6, kan den avvises. Samtidig har forvaltningen en alminnelig veiledningsplikt og kan etterspørre tilleggsopplysninger dersom en innsendt søknad er mangelfull.»</i> Rundskriv 2021/29, pkt. 6: <i>«Saksbehandling og vurdering av søknad:</i> <i>• Vurdere om tiltaket er innenfor virkeområdet for ordningen og i henhold til lokale retningslinjer</i> <i>• Vurder om tiltaket det søkes tilskudd til er innenfor virkeområdet for ordningen</i> <i>• Vurdere om tiltaket oppfyller vilkår for ordningen</i> <i>• Vurdere søknadsbeløp, kostnadsoverslag og finansieringsplan»</i> Rundskriv 2021/29, pkt. 7 Vedtak: <i>«Vedtaksbrevet til søkeren om innvilget tilskudd, skal inneholde:</i> <i>• formål med tilskuddet</i> <i>• sakens bakgrunn, hva slags tiltak tilskuddet forutsettes benyttet til og begrunnelse for vedtaket</i> <i>• tilskuddsbeløp</i> <i>• frist for gjennomføring av tiltaket</i> <i>• vilkår som gjelder spesifikt for denne søknaden, eksempelvis metodebruk for utførelse, hva slags tiltak tilskuddet forutsettes benyttet til, hvilke rapporterings- og regnskapskrav som stilles,</i>

	<i>tidspunkt for når disse skal utføres m.m.</i> • <i>utbetalingsordning</i> • <i>kontrolltiltak som kan bli iverksatt, med henvisning til § 9 i forskriften</i> • <i>mulige reaksjonsformer dersom tilskuddsmottaker ikke opptre i samsvar med forutsetningene for tilskuddet, med henvisning til § 10 i forskriften</i> • <i>opplysning om klageadgang, med henvisning til § 8 i forskriften»</i> Rundskriv 2021/18, under § 1: <i>«Kommunen må vurdere hvilke miljøverdier, som normalt ivaretas gjennom vanlig drift, og hvilke miljøverdier som skal omfattes av denne ordningen.»</i> <i>«Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjente kostnadsoverslag for gjennomføring av tiltaket.»</i> Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket § 3: <i>«Det kan settes vilkår for innvilgning av tilskudd til enkelte prosjekt og tiltak.»</i>
Frist for å lukke avviket	Umiddelbart for fremtidige søknader.
Kommentar	Når det er gjort lite vurderinger i vedtaket, vil det kunne være vanskelig å skille saker som er tilsynelatende like. Kommunen bør vurdere å fastsette satser for f.eks. eget arbeid og arbeid med traktor/gravemaskin.

7 Avsluttende kommentarer

Ved forrige forvaltningskontroll, i 2020, avdekket Statsforvalteren gjennomgående feil på de kontrollerte ordningene. Det er de samme tilskuddsordningene som er kontrollert også denne gang. På Tilskudd til avløsning ved sykdom mv er kommunens forvaltning betydelig forbedret, noe som er svært positivt. Kontrollen av Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) viser imidlertid at en del av avvikene vi fant ved forrige forvaltningskontroll, ikke er lukket. Statsforvalteren ser alvorlig på dette, og oppfordrer kommunen til å prioritere arbeidet med å videreutvikle arbeidet som gjøres med ordningen. Statsforvalteren ber om at Tydal kommune i forbindelse med tilbakemeldingen på endelig rapport, også melder tilbake hvilken plan man har for å få en prosess der avvikene lukkes på en tilfredsstillende måte. Statsforvalteren vil fremover ha økt oppmerksomhet på Tydal kommune sin saksbehandling på denne tilskuddsordningen. Vi vil komme nærmere tilbake til hvordan dette vil bli gjort, etter at vi har fått svar på endelig rapport.

Statsforvalteren anbefaler kommunen å fortsette arbeidet med å videreutvikle sitt system for internkontroll, både for å få fulgt opp de avvik som ble avdekket under forvaltningskontrollen, og for å sikre en kvalitetsmessig god forvaltning på landbruksområdet fremover.